

Бошланғич синф математика дарсларида ахборот технологияларидан фойдаланиш имкониятлари.

Бозорова Муслима Қодировна –п.ф.н. ТерДУ.

Маънан баркамол шахс узлуксиз таълимнинг барча босқичларида шаклланиб боради. Шунга кўра республикада таълим тизими янгиланди, янгиланган таълим тизимиغا хос таълим мазмуни, таълим мақсади, таълим вазифалари ўзгартирилиб, уларнинг моҳият-мазмуни демократиялаштирилди ва инсонпарварлаштирилди. Янгиланган таълим мазмунига хос таълим технологиялари ва таълим воситаларини яратиш зарурияти туғилди. Зеро, баркамол инсон шахсини ҳар томонлама ривожлантиришда таълим мазмуни, яъни реал борлиқдаги воқеалар, ҳодисалар, тафаккур тараққиёти қонуниятларини ёш авлод онгига етказишда таълим воситалари муҳим омил ҳисобланади.

«Огоҳ бўлсанг олам сеники», - деган эди Ҳазрат Навоий. Дарҳақиқат, билим – бу ахборотлар мажмуи, маълумотлар йиғиндисидир. Ахборот эса–билим, кўникма, малакалар манбаи, изоҳидир. Инсон ҳаёти давомида доимо билимга, ахборотга интилган ва табиат, жамият тараққиёти учун муайян маълумотларни эгаллай олган. Билимларни қўлга киритиш, кўникма, малакаларни ўзида ҳосил қилишнинг йўлларини, қуролини кашф этишга интилган ва бунга маълум даражада эриша олган.

Ахборот технологиясининг назариясига кўра “Ахборот тушунчаси-бу (лотинча “информацион” тушунтириш, хабар бериш) кибернетиканинг асосий тушунчаларидан бири бўлиб, хабар, маълумот кўрсаткичлар мажмуасидир” -деган таърифни англатади.

Демак, ўқитишни ахборотлаштириш – бу ўқув-тарбия жараёнига янги хабарлар, маълумотлар, кўрсаткичлар олиб кириш ва бу ахборотларни етказувчилар билан яқиндан танишиш кўникмасини ҳосил қилиш демак. Шу ўринда эътироф этиб ўтиш жоизки ХХI аср илм, фан, техника асри бўлиб, бу асрда барча соҳани ахборотлаштириш, автоматлаштириш жараёни қамраб олади. Зеро, ҳар бир соҳанинг мазмунини англатувчи, уни ривожлантиришини таъминловчи – бу ахборотдир.

Шунинг учун ИТТ (илмий-техникавий тараққиёт) даврида ўқиш, ўқитишни ахборот билан таъминлаш, аниқроқ айтадиган бўлсак, ўқув-тарбия жараёнини ахборотлаштириш, шу асосда ўқувчилар билим даражасини юксалтириш, илмий дунёқарашини кенгайтириш, илмий маълумотларни мустақил ўзлаштириш кўникмасини ҳосил қилиш учун имконият кенгайди. Чунончи, ўқитишни ахборотлаштириш таълим жараёни ва таълим мазмунини жаҳон даражасидаги фан, техника тараққиёти даражасига яқинлаштиришга ёрдам беради.

Шунга асосан, кейинги йилларда мамлакатда, аввало, ўқув-тарбия муассасаларининг таълим жараёнини компьютерлаштириш (барча ўқув фанларини

компьютер ёрдамида ўқитишни йўлга қўйиш) ва компьютер саводхонлигини таъминлаш йўналишида катта ишлар амалга оширилди ва оширилмоқда. Чунки, педагогика фанлари доктори А.Ҳайитов ёзганидек компьютер таълим воситаси сифатида қуйидаги мақсадларда фойдаланилади.

- қонуниятлар ва табиат ҳодисаларини намоёйиш қилишда;
- жараёнларни моделлаштиришда;
- кўникма ва малакаларни ҳосил қилиш мақсадида машқ қилишда;
- амалий дастурлар билан ишлашда;
- билим, кўникма ва малакаларни назорат қилишда;
- амалий дастурлар билан ишлашда;
- ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасини аниқлаш мақсадида таълим натижаларини қайта ишлашда;
- ўқитувчини ўқитишда оптимал йўлни танлаб олишда;
- ўқитишнинг ўзида».

Ушбу мақсадларни тўла амалга ошира олганлиги, ахборотларни тўплаш, узатиш, сақлаш ва қайта ишлаш имкониятлари мавжудлиги учун компьютерлар таълим жараёнининг энг қудратли ва эгилувчан воситаси ҳисобланади. Шунингдек, компьютер олдиндан тайёрланган дастур асосида аппарат (компьютер) ва ўқувчи-талаба ўртасида диалогни ўрнатади. Шу нуқтаи назардан компьютер дастурлаштирилган таълимга яқин туради.

Бугунги кунда компьютерларда тузилган таълим берувчи дастурлар ҳам мавжуд бўлиб, улар ўқувчиларга мустақил таълим беришда, ўқувчиларнинг эркин ва мустақил ишлашларини йўлга қўйишга самарали хизмат қилмоқда. Бундай дастурлар ёрдамида ахборотлар олиш, билимларга эга бўлиш ва уларни мустаҳкамлаб, мукамаллаштириб, кўникма, малакаларга айлантириш имконияти катта бўлмоқда. Бу дастурларнинг аҳамиятли яна бир томони шундаки, улар таълим жараёнини назорат қилиш, билимларни баҳолаш, анимациялар (ҳаракатн кўрсатувчи)ни тайёрлаш имкони мавжуд. Билимлар реал баҳоланади ва ўқув-кўрсатмали дидактик материаллар тайёрланади.

Илмий педагогик адабиётларда ёзилишича, таълим жараёнида компьютерлардан фойдаланишни ахборот технологиялари таъминлайди. Кейинги вақтларда компьютерлар шундай дастурлар билан ишламоқдаки, улар фойдаланувчилар учун унча катта малака талаб қилмайди. Бу Microsoft компаниясининг дастурий маҳсулоти ҳисобланган Windows ва унинг асосида ишловчи Word, Excel, Paintbrush, PowerPoint, Visual Basic, Front Page, Flash, Delphi, Pascal, Access ва шу каби дастурлардир. Улар юқорида қайд этиб ўтилган дидактик материалларни тайёрлаш имконини беради. Бугунги кунда бу дастурлар асосида

яратилаётган дидактик материаллар ва қайта ишланаётган ахборотлар мультимедия технологиялари ёрдамида амалга оширилмоқда. Натижада овоз ҳам, тасвир ҳам самарали кўриниш касб этмоқда.

Бошланғич таълимнинг 2-3-синфларда 9 карра жадвални ёдлаш учун таклифимиз асосида ўқитувчилар ўқувчиларнинг бармоқларидан фойдаланишга ўргатиш орқали сезиларли даражада ўзлаштириш ривожлантирилди. Тадқиқотлар, кузатишлар бошланғич таълимни қай йўсинда, ниманинг устига қурмайлик барибир ўқитувчи бу жараёнда асосий етакловчи, бошқарувчи куч бўлиб қолаверишини назарда тутишимиз ҳақиққоний жараёндир.

Кейинги такрорлаш дарсларигача ушбу методикани яъни “бармоқларда 9 карра жадвали” ни электрон вариантыни яратиб ўқувчилар билан компьютерда уларнинг ўзлаштириш ёд олишини текшириб кўрдик. Натижа жуда самарали бўлди.

Шундай имкониятлар, яъни ижодий изланишлар эвазига янгиликлар асосига турли хил ўқув воситаларини такомиллаштириш, ривожлантириш ўқувчининг самарали натижага эришишни кафолатлайди.

Бугунги жамият тараққиёти инсоният тафаккурининг маҳсули, ривожланган илм-фан ютуқларига асосланган компьютер технологиялари билан белгиланади. Глобаллашув жараёнини ҳисобга оладиган бўлсак, бугунги кунда ҳеч қайси фаолият соҳаси ахборот коммуникация технологияларисиз истиқболга эриша олмайди. Мамлакатимизда нафақат таълим жараёни, балки барча жабҳаларда ахборот коммуникация технологияларининг ролини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Кўриб ўтганимиздек, ўқитишнинг ахборот ва коммуникатив технологиялари таълим-тарбия жараёнини самарадорлигини ошириш, ўқув машғулотларини табақалаштириш, бу жараёнда ўқувчиларнинг мантиқий фикрлашларини йўлга қўйиш ва бошқаришни амалга ошириш ҳамда гуруҳий ёки яқка тартибдаги машғулотларни ташкил этиб ўқувчи-талабаларни алоҳида ишлашларини таъминлайди. Бу ҳол эса таълим жараёнини жадаллаштириш, ўзлаштириш самарадорлигини ошириш, таълимни оптималлаштириш учун қулай имкониятлар яратади.

1. Имамов.Е.З., Фаттохов М. Ахборот технологиялари.-Т.: Молия, 2002.

2. Ҳайитов.А. “ Янги ахборот технологиялари педагогик технологиянинг асосий воситаси сифатида” “Ўқитишнинг педагогик –психологик муаммо ва истиқболлари” Республика илмий-амалий конференция матери-аллари.Бухоро, 2002 йил.

Термиз Давлат Университети “Педагогика ва психология” кафедраси
катта ўқитувчиси Муслима Бозорованинг **“Бошланғич синф математика
дарсларида ахборот технологияларидан фойдаланиш имкониятлари.”**

мавзусидаги илмий мақоласига ёзилган

Т А Қ Р И З

Бугунги кунда компьютерларда тузилган таълим берувчи дастурлар ҳам мавжуд бўлиб, улар ўқувчиларга мустақил таълим беришда, ўқувчиларнинг эркин ва мустақил ишлашларини йўлга қўйишга самарали хизмат қилмоқда. Бундай дастурлар ёрдамида ахборотлар олиш, билимларга эга бўлиш ва уларни мустаҳкамлаб, мукаммаллаштириб, кўникма, малакаларга айлантириш имконияти катта бўлмоқда. Бу дастурларнинг аҳамиятли яна бир томони шундаки, улар таълим жараёнини назорат қилиш, билимларни баҳолаш, анимациялар (ҳаракатни кўрсатувчи)ни тайёрлаш имкони мавжуд. Билимлар реал баҳоланади ва ўқув-кўрсатмали дидактик материаллар тайёрланади.

Илмий мақолада ёзилишича, таълим жараёнида компьютерлардан фойдаланишни ахборот технологиялари таъминлайди. Кейинги вақтларда компьютерлар шундай дастурлар билан ишламоқдаки, улар фойдаланувчилар учун унча катта малака талаб қилмайди. Мақола муаллиф М Бозорова томонидан ёзилган илмий мақоланинг муҳим жиҳати шундаки ,бошланғич синфларнинг математика дарсларини ўқитишда ахборот технологияларидан фойдаланишнинг қулай имкониятини асослаб бера олганлигидадир

Мен мазкур илмий мақолани нашрга тавсия этаман.

Термиз Давлат Университети педагогика ф.н., доцент: